

Minnesanteckningar PGF 23 november

Inledning

Mötet inleddes av ordförande Eva Stengård, Kulturdepartementet som återkopplade från förra mötet genom svaren i utvärderingen.

Politisk medverkan genom Petra Noreback, statssekreterare hos socialminister Jakob Forssmed, blev inte aktuellt vid PGF 23 november men det finns en ambition att detta sker vid nästa möte 2023. Ordförande Stengård gick igenom Regeringskansliets nya organisationsstruktur efter regeringsskiftet (se bifogat PDF eller [regerings webbplats](#)).

Vice ordförande Charly Wassberg Borbos tog vid och påminde om frågan i utvärderingen om hur deltagare planerar att ta dialogen vidare inom den egna organisationen. Frågan ställdes därför till civilsamhällesdeltagarna i mötet om hur återkoppling skett och om kunskap om Koden fanns inom organisationen.

Natassia Fry, Kompis Sverige, nämnde att resultatet från dialogen presenterats för resterande inom teamet. De hade inte någon tidigare kunskap om Koden och uppfattade det som abstrakt men intressant.

Emmeli Wulfstrand, Verdandi, berättade att resultatet från dialogen hade presenterats för förbundsstyrelsen, där de fört en diskussion om hur att föra kunskapen vidare nedåt i organisationen. Många av Verdandis medlemmar sitter i samråd och dialog med regioner och kommuner, och man diskuterade hur att stötta dessa i bristande samverkansformer med det offentliga regionalt och lokalt.

Nils Munthe, SKR, berättade att SKR just nu tar fram en skrift där olika delaktighetstrappor jämförs, där Koden är en av dessa. Det är inte klart när denna publiceras men genom den kommer SKR att sprida kunskap om bland annat Koden vidare.

Arbetsgruppens presentation av temat och dagen

Emmeli Wulfstrand, Verdandi, som varit sammankallande i planeringsgruppen presenterade övriga deltagare i gruppen vilka var Peter Söderlund, X-CONS; Chris Jonasson, Svenska E-sportförbundet; Hannah Kroksson, LSU; Marie Ericsson, Kulturdepartementet; Linn Dimmlich, Kulturdepartementet; David Samuelsson, CIVOS. Demokrativillkor har diskuterats vid PGF under [2017](#) och [2018](#). Vid PGF 2017 var temat Civilsamhället och Värdegrunden. Vid PGF 2018 fördes en fördjupad diskussion gällande demokrativillkoren, där temat var Civilsamhället och värdegrunden - demokratibegreppet.

David Samuelsson, CIVOS, berättade om Nysta, vilket är ett initiativ som skapades under våren 2020 med syfte att bidra till ett utvecklat, stärkt och förnyat samhällskontrakt. Inom

Nysta etablerade ett antal arbetsgrupper. Sommaren 2021 avslutades projektet och resultatet går att finna i [slutrapporten](#). De organisationer som stod bakom Nysta har fortsatt att träffas i olika nätverk efter projektets avslut.

Planeringsgruppen inför PGF-mötet arbetade utifrån att propositionen Statens stöd till trossamfund samt demokrativillkor vid stöd till civilsamhället ([Prop. 2021/22:272](#)) skulle tas i riksdagen och beskedet om att regeringen drar tillbaka propositionen kom väldigt sent i planeringsgruppens arbete. Man valde ändå att behålla förberedelserna enligt den ursprungliga planen.

Marie Ericsson, tidigare Kulturdepartementet och kommande Socialdepartementet, gav en beskrivning av de utredningar som ligger till grund för ovan nämnda proposition. Dels finns *En arvsfond i takt med tiden* ([SOU 2018:7](#)) som bland annat handlat om demokrativillkor, dels *Statens stöd till trossamfund i ett mångreligiöst Sverige* ([SOU 2018:18](#)) som hade olika frågeställningar men en frågeställning som handlade om demokrativillkor, och sedan *Demokrativillkor för bidrag till civilsamhället* ([SOU 2019:35](#)) som hade i uppgift att ta fram demokrativillkor. Till den sistnämnda togs en [vägledning](#) fram till myndigheter och hur de ska hantera demokrativillkoret som utredningen föreslog.

Till detta behövdes en översyn av frågor om demokrati och integritet, därför gjordes en särskild utredning om [demokrativillkor och integritet](#). Denna utredning fick ett [tilläggsdirektiv](#) som handlade om en stödfunktion i frågor om extremism. [Slutbetänkandet](#) av den utredningen kom i december 2021.

Nuvarande regering fattade beslut den 10 november om att återta propositionen Statens stöd till trossamfund samt demokrativillkor vid stöd till civilsamhället ([Prop. 2021/22:272](#)). Socialminister Jakob Forssmed vill föra dialog med civilsamhället och fortsätta bereda frågan i Regeringskansliet.

En fråga uppkom om en justerad version av propositionen också måste utgå från det ursprungliga förslaget. Svaret var ja, och i annat fall tillsätts en ny utredning, exempelvis kring aspekter som måste förtydligas.

Gruppdiskussioner kring fråga 1.

Samtalet delas upp i fyra grupper.

Fråga: Demokrativillkor tar sikte på att motverka att offentliga medel går till ickedemokratiska värderingar. Hur långt sträcker sig parternas olika ansvar i det?

- Vad kan regeringen göra?
- Vad kan civilsamhället göra?
- Vad kan parterna göra tillsammans?

En grupp diskuterade hur att säkerställa att de aktörer man samverkar med är demokratiska. Det är inte så enkelt som att ställa frågan. Det går eventuellt att titta på stadgar, men det finns inga enkla svar. Man får försöka undersöka och följa hur aktören konkret har verkat tidigare i olika avseenden, samt hitta olika vägar att samla dokument som kan styrka demokratiska värden.

Gruppen diskuterade även hur långt ansvaret sträcker sig i tid om organisationen eller företrädare gjort övertramp. Vilka åtgärder behövs och inom vilka tidsramar anses man gjort sin bot och kvalat in i det demokratiska igen? Inte heller här finns några enkla svar.

En grupp diskuterade att så kallade välfärdsbedrägerier uppmärksammas de senaste åren. Dessa bedrägerier där personer, enskilt eller organiserat, försöker tillskansa sig offentliga medel kan vara riktade mot organisationer i civilsamhället som fått statliga bidrag. I samband med att sådana bedrägerier upptäcks ligger det i sakens natur att det kan vara svårt att visa var pengarna till slut har hamnat. Det kan vara svårt eller omöjligt att reda ut om pengarna gått till privata syften eller om någon del använts till att finansiera något slags odemokratisk eller extremistisk verksamhet. Det finns därför beröringspunkter mellan frågorna om demokrativillkor och åtgärder för att säkerställa att statsbidrag används till sitt avsedda syfte.

Tillsist konstaterade gruppens deltagare från civilsamhället att de brinner för demokratisk verksamhet och vill säkerställa att de är det i samtliga led, men också att göra det trovärdigt utåt sett.

En annan grupp pratade man om att det idag finns grundlagar, mänskliga rättigheter och fler faktorer som ska vara gällande även för civilsamhällesorganisationer. Gruppen funderade därför på om det egentligen är problem för civilsamhällesorganisationer med de förslag på demokrativillkor som finns.

Gruppen pratade mycket om svårigheter med att skilja på om man representerar sin organisation eller enbart sig själv, och vikten av att klargöra det. I relation till detta även utmaningar att förbjuda tyckande. Där är det viktigt att kunna göra skillnad på vad som bör få existera, och å andra sidan vad som bör få ta del av skattemedel.

Tillit är viktigt för handläggningen inom myndigheter. Myndigheter måste därför bli bättre på att göra stickprov för att hjälpa till att bättre säkerställa det bidragssystem vi har idag.

Gruppen pratade även om organisationer som vänder sig till individer och grupper inom en demokratisk riskzon. En organisation som startats för att nå en mångfald av människor och har som ändamål att bryta utanförskap och få in människor i den demokratiska skolan

behöver rikta sig till en mångfald av människor. Detta för att i förlängningen bidra till att få flera olika människors engagemang och för att föreningslivet i sig är en demokratiskola. I det vill man ju därför nå den stora mångfalden av individer. Flera röstbärande organisationer arbetar just med att stärka människors engagemang. Mångfaldsbegreppet i relation till demokratiska värden innehåller därmed en viss problematik.

En annan grupp pratade om ansvaret för offentliga medel och att det är svårt från civilsamhällets sida att avgöra kring dessa. Civilsamhället kan ansvara för att organisationens struktur är demokratiskt uppbyggd samt att de bedriver sin verksamhet utifrån demokratiska värderingar. Dock är det de offentliga som ansvarar för medel. Alltså att det offentliga avgör och säkerställer att en organisation följer den demokratiska uppbyggnaden och att de bedriver sin verksamhet utifrån demokratiska värderingar i tillräcklig utsträckning för att få offentliga medel.

Gruppen pratade även om vissa grundbegrepp som idag är relativt breda och som behöver bli mer skarpa från regeringens sida. Exempelvis demokratiska värderingar och vad det civila samhället innefattar. Detta för att civilsamhället ska kunna arbeta så transparent som möjligt kring dessa begrepp.

Gruppen pratade även om hur civilsamhället inte borde särbehandlas i relation till andra sektorer. Det riktas mycket misstankar mot civilsamhället och det skapar ett misstroende. Inom andra sektorer kan misstag korrigeras i efterhand men inom det civila samhället förväntas man att föregå misstagen genom stark kontroll och granskning. Gruppen tror att det i förlängningen bara skapar en större misstroende. Demokratiska föreningar i Sverige är en samhällsbärande funktion och har varit med och format samhället. Ändå formas politik, inleds utredningar och åtgärder för det civila samhället utifrån de få tillfällen då det gått dåligt. Om det ska införas kontroll vore det bra om demokrativillkor i sådant fall även gällde fler sektorer.

En annan grupp diskuterade hur ansvarsfrågan i relation till demokrativillkoret kan vara kontextberoende. Det betyder en sak för företrädare från organisationen, och något annat om man bjuder in en föreläsare eller exempelvis för aktiva inom organisationen.

Vad kan regeringen göra

Regeringen kan öka tydligheten om demokrativillkor i bidragsgivning. Där kan regeringen bli tydligare med villkor, och forma och formulera dessa så de går att tillämpa på ett bra sätt.

Regeringen kan säkerställa ett säkert system via förordningar till myndigheterna. Regeringen kan även arbeta för enhetlighet i de olika förordningarna för att underlätta för myndigheterna att handlägga.

Regeringen kan tillåta kommuner och regioner att jobba på olika sätt i nära samverkan med civilsamhället.

Regeringen kan visa tillit till civilsamhällesorganisationer.

Regeringen kan genomföra dialoger med civilsamhället.

Regeringen kan öka kunskapen om organisationers verksamhet.

Vad kan civilsamhället göra

Civilsamhället kan aktivt jobba med att utbilda och göra valberedningsarbetet till något attraktivt för att i förlängningen få fram bra företrädare för organisationen.

Civilsamhället kan arbeta med att tydliggöra värdegrunden på alla nivåer inom organisationen.

Civilsamhället kan visa tillit till de myndigheter som fördelar bidrag för att stärka legitimiteten för bidragssystemet.

Civilsamhället kan öka kunskapen om organisationer, särskilt när kritik uppkommer om kopplingar till extremism.

Nationella organisationer bör vara tydliga och ta ansvar för sina lokala medlemmar om demokrativillkorskrav då alla medlemmar ska innefattas.

Vad kan parterna göra tillsammans

Parterna kan tillsammans hjälpas åt att skapa en gemensam kultur och ett gemensamt språk kring vad demokrativillkoren faktiskt betyder så att vi pratar om samma saker, och hitta ett gemensamt forum för att ha den dialogen.

Parterna kan tillsammans påvisa legitimitet till att det finns ett bidragssystem för organisationsbidrag. Det är viktigt att föra fram i opinionen som finns om bidragsfusk.

Parterna kan tillsammans föra dialog med varandra om varandras roller.

Sverige kommuner och regioner

Nils Munthe, Sveriges Kommuner och Regioner (SKR), berättade om hur Sveriges kommuner och regioner arbetar med frågor om demokrati och civilsamhälle. SKR är en medlems- och arbetsgivarorganisation där alla Sveriges kommuner och regioner är medlemmar. Se bifogad PDF för hela genomgången.

Gruppdiskussioner kring fråga 2

Samtalet delas upp i fyra grupper.

Fråga: Hur kan vi arbeta med människor eller grupper som finns i en demokratisk riskzon?

- *Vad kan regeringen göra?*
- *Vad kan civilsamhället göra?*
- *Vad kan parterna göra tillsammans?*

En grupp konstaterade att personer och grupper i en demokratisk riskzon bör vara välkomna. Det är viktigt för att de ska bli en del av det demokratiska samhället. Civilsamhället har i uppgift att på olika sätt jobba med dessa grupper och förmedla kunskap om hur man kan engagera sig och organisera sig i demokratiska former.

Gruppen diskuterade även samverkan mellan det offentliga och civilsamhället och vikten av att tydliggöra förväntningar kopplat till arbetet med människor och grupper i en demokratisk riskzon. Civilsamhället har högre trösklar till att avbryta verksamhet eller samarbete med målgruppen, eftersom konsekvensen för ett misslyckande inom civilsamhället blir större än för offentliga aktörer. Därför är civilsamhället mer ihärdiga i sitt arbete med målgruppen. Det är viktigt med insyn i varandras arbete så att någon aktör kan fånga upp och ta vid när verksamhet läggs ned.

En annan grupp menade att det är viktigt att till en början se till vad det är för verksamhet och vilken typ av organisation det gäller. Det kan behövas en gemensam diskussion kring vilka åtgärder som behövs för olika typer av organisationer för att kunna arbeta med målgruppen, och det kanske inte bör se lika ut för alla. Engagemang ser olika ut i olika organisationer. Är det en företrädare eller en volontär eller en medlem som befinner sig i en demokratisk riskzon kommer åtgärderna antagligen se annorlunda ut. Detsamma gäller därför organisationens syfte – om det är en fågelskådarförening eller en kvinnojour kommer åtgärderna att skilja sig mellan dem.

En grupp efterfrågade ett tydliggörande av vad en demokratisk riskzon är för en organisation eller i organisationens namn och vad som åsyftas när man pratar om individer. Det finns ett behov av att tydliggöra detta.

En annan grupp diskuterade frågan utifrån effekt och menade att säker och trygg verksamhet kanske inte ger högst effekt för de statsbidrag som betalas ut ur demokratisk synvinkel. Om man istället arbetar med individer och grupper som faktiskt befinner sig i en demokratisk riskzon kan effekterna bli större. Därmed blir dock riskerna större och det kan finnas svårigheter att navigera i hur att fokusera arbetet. Gruppen pratade också om två olika grupper inom den demokratiska riskzonen. Dels de grupper och individer som gjort eller sagt något som kan vara mot olika demokratiska värden men som ändå uppvisar en vilja

att röra sig i en demokratisk riktning, å andra sidan grupper och individer som inte visar en sådan vilja. Gruppen konstaterade att det är viktigt att flera ser det som deras uppgift att befinna sig i den svårare kontexten som beskrivs ovan, och jobbar med exempelvis avhoppare från extremism eller andra grupper som inte är demokratiskt övertygade.

Vad kan regeringen göra?

Regeringen kan tillföra mer resurser och framförallt särskilt riktade bidrag till de som jobbar gentemot radikaliserings.

Regeringen kan tydliggöra vilka grupper och individer som befinner sig i demokratisk riskzon.

Regeringen kan tydliggöra skillnaden med demokratisk riskzon gällande organisationer samt gällande individer, och skillnaden mellan dessa.

Regeringen kan utveckla demokrativillkor som tydliggör gränser för vad organisationer får göra och inte i relation till grupper och individer som befinner sig i en demokratisk riskzon.

Vad kan civilsamhället göra?

Civilsamhället kan ta hand om engagemang och i praktisk verksamhet visa hur man genom demokratisk organisering kan vara med och påverka.

Civilsamhället kan fortsätta bedriva värdefull verksamhet. Det behövs inte alltid uppfinnas nytt utan det finns ett stort värde i att hålla i viktig befintlig verksamhet.

Civilsamhället behöver ha ett medvetet förhållningssätt och försöker ta reda på vilka grupper och individer man jobbar med, särskilt om det finns problematiska tendenser.

Vad kan vi göra tillsammans?

Parterna kan lyssna in varandra. Civilsamhället kan signalera behov och då behöver det offentliga se och ta till sig signalen.

Parterna kan tillsammans hitta verktyg för att tillgängliggöra lagar och dylikt så dessa dokument blir enkla och tydliga för alla.

Parterna kan föra dialog med varandra och vara intresserade inför varandras praktiska verkligheter.

Urvalskommittén

Urvalskommittén öppnade upp för nominering mellan 29 augusti – 9 oktober 2022. De har utgått från principerna för urval och försökt att få en blandning av organisationer inom PGF, både paraplyorganisationer men också nationella och delvis lokala. Kommittén har även

försökt få en spridning i organisationernas sakpolitiska inriktning. Enligt arbetsordningen ska antalet organisationer vara cirka 20. Urvalskommitténs förslag är 16 nya organisationer vilket innebär totalt 22 organisationer i PGF 2023.

Urvalskommitténs förslag till nya organisationer i PGF 2023 var:

Civos

Djurens rätt

Hela Människan

Läkarmissionen

Malmö ideella

NSPH - Nationell Samverkan för Psykisk Hälsa

Pingst - fria församlingar i samverkan

PRO Global/Pensionärer utan gränser

Riksorganisationen Hela Sverige ska leva

Scouterna

Sensus studieförbund

Skärgårdarnas Riksförbund SRF

Svensk Live - Unga arrangörsnätverket

Svenska kyrkan

Sveriges Hembygdsförbund

Värmland Idéburna

Civilsamhällesorganisationerna i PGF godkände urvalskommitténs förslag.

Avslutande information

Konstituerande möte sker 24 januari 2023 kl. 13.00 fysiskt i Stockholm. Under detta möte kommer även utvecklingsfrågor för PGF att presenteras. Mötet kommer även att besluta om antalet dialogmöten under året, om de ska ske fysiskt eller digitalt samt teman för mötena.

En helårsutvärdering kommer att skickas ut till deltagarna. I denna kan deltagarna bland annat föreslå teman för kommande PGF-år.

Presidiet tackade deltagarna för deras engagemang under PGF 2022.